

Horváth Andrea

Római kori hamvasztásos sír

Dunaszekcsőről

1999. június 28. és július 16. között a Janus Pannonius Múzeum és a Dunaszekcső Emlékeiért és Jövőjéért Alapítvány közösen lehetővé tette, hogy ásatás folyjék e rendkívül fontos, ám igen kevésbé kutatott lelőhelyen.¹ Az ásatás ideje alatt Szabó Gyula dunaszekcsői lakos értesítette a munkákat vezető Gábor Olivér régészt, hogy az 1999 tavaszán kertjében talált leleteket neki átadja, a helyszínt megmutatja. Feldolgozásra a leleteket számomra az ásatásvezető átengedte.²

A terület (Kovács Gábor tulajdona, Szabó Gyula használja, Hrsz: 3536-3537.) a Püspök-hegy lejtői és környéke, köztudottan római temető. A falu volt tanítója, Halász Ferenc feljegyezte, hogy mint a legrégebb római temetőbe „Csaknem kivétel nélkül halotthamvasztással temetkeztek. Némely hamvat a leletekkel együtt egy rakásra kotorták, és úgy földelték el. Másokat urnában, ismét másokat egy fenekét letört szélesszájú üveggel takarták be, és ezt a burkot egy kúphoz hasonló agyagedénnyel takarták le.”³ Lakatos Pál 1954-es terepbejárása alkalmával a Püspök-hegyen, közvetlenül a Duna partján római leletek kerültek elő.⁴ Papp Lajos és Kiss Attila egy kétalakos, 58 × 75 cm-es sírkőről számol be, amelyet egy présház falában láttak.

A kerámialeletet ajándékozó megfigyelte, és számunkra pontosan leírta a lelőköörülményeket is, miszerint egy lencsealakú, közepesen mélyebb, kb. 2 m átmérőjű hamuval feltöltött gödör délkeleti végében voltak az edények egy csomóban. A helyszín átvizsgálásakor (bár a lejtős lelőhelyen kisebb teraszt alakítottak ki) néhány kerámiatöredéket találtunk, emberi csontok azonban nem kerültek elő.

A leletanyag leírása

1. kép 1. (Ltsz.: R.99.1.1.) Vöröses színű, Dr. 37. formájú tál, csaknem egészben megmaradt. Széttörés után egyes darabjai erősen megégtek, színe itt csaknem fekete.

1 A finanszírozást és a diákmunkaerőt az alapítvány biztosította, míg az ásatásvezető régész delegálásáról, az ásatási eszközök biztosításáról, dokumentációról, az anyag őrzéséről, és feldolgozásáról a Janus Pannonius Múzeum gondoskodott.

2 Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az 1997-ben megindult helyi lap, a Dunaszekcsői Hírek több ízben is felhívta a figyelmet a régészeti leletek megőrzésére, a bejelentési kötelezettségre, az alapítvány tevékenységére. Talán ezzel magyarázható, hogy a falusiak azóta többször is szolgáltattak be leleteket, és tájékoztatták igen készségesen a Janus Pannonius Múzeumot, segítettek a feltárásokat.

3 A Halász-féle feljegyzés a „Püspök-hegy K-i lejtőjétől É-ra húzódó Bévárosi lejtő Szűnyogvölgyig tartó szurdokig” fekvő részen határozza meg a legkorábbi temető helyét. Megjegyzi, hogy innen egyéb leletek mellett Claudius császár érme ismeretes.

4 Visy Zsolt: A ripa Pannonica Magyarországon Bp. 2000. 98.

Roman period cremation burial from Dunaszekcső

Andrea Horváth

The joint effort of the Janus Pannonius Museum and the Foundation for the Monuments and the Future of Dunaszekcső enabled the excavation of this extremely important but little investigated site between 28. June and 16. July, 1999.¹ In the course of the excavations, Gyula Szabó inhabitant of Dunaszekcső informed Olivér Gábor archaeologist, the leader of the excavations, that he would hand over the finds he had found in his garden in the spring of 1999 and show him the provenance of the finds. The leader of the excavations transferred the find for analyses to me.²

The area (Gábor Kovács's property used by Gyula Szabó, lot reg. No: 3536-3537) is the slopes and the environs of the Püspök-hill, a well-known Roman cemetery. Ferenc Halász former village teacher noted that, being the oldest Roman cemetery, "Nearly all the burials were cremational. Some ashes were pulled up in a heap together with the finds and buried in this form. Others were placed in urns, yet others were covered with a wide-mouthed glass vessel, the bottom of which was broken off, and this casing was covered by a clay vessel that resembles a cone."³ Pál Lakatos found Roman finds on the Püspök hill right on the Danube bank during his field walking in 1954.⁴ Lajos Papp and Attila Kiss described a 58 × 75 cm large tombstone depicting two figures, which they saw in the wall of a press-house.

The donator of the pottery finds observed and exactly described the finding circumstances as well. The vessels were found in a group in the south-eastern end of a lentil-shaped pit, which was somewhat deeper in the centre and measured about 2 m in diameter. It was filled up with ashes. A few sherds were found during the inspection of the site but no human bones could be discovered (although a smaller terrace was created on the sloping site).

Description of the finds:

Fig. 1. 1 (Inv. no.: R.99.1.1.) A reddish bowl of Dr. 37 shape. It was nearly entire. After being broken, some fragments got strongly burnt to a blackish colour.

1 The foundation provided the budget and student workers, while the Janus Pannonius Museum delegated the archaeologist in charge, supplied the excavation paraphernalia, carried out documentation and took care of the find material and its publication.

2 I find it necessary to note that the local paper called Dunaszekcsői Hírek, first edited in 1997, repeatedly called attention to the preservation of archaeological finds, the compulsory reporting and the activity of the foundation. This may be the reason why the villagers have handed over finds and have been ready to report to the Janus Pannonius Museum, have helped the excavations and e.g.

3 Halász's note determined the place of the earliest cemetery in the area "of the Bévárosi slope stretching to the deep valley of Szűnyog valley north of the eastern slope of the Püspök hill." He remarked that, beside other finds, emperor Claudius's coin was known from this place.

4 VISY ZSOLT: A ripa Pannonica Magyarországon Bp. 2000. 98.

1. kép 2. (*Ltsz.: R.99.1.2.*) Vöröses színű, Dr. 37. formájú tál, enyhén megvastagodó peremű, talpgyűrűs, hasvonalán két horony között, fordított V alakban bepecsételt hosszú pálmalevéldísz fut körbe. Néhány darabja szét-törés után erősen megégett.

1. kép 3. (*Ltsz.: R.99.1.3.*) Gyűrűs nyakú, peremén és belsején vörösre festett barnászörös tál. Hangsúlyozott hasvonalal, behúzott aljjal, talpgyűrűvel.

1. kép 4. (*Ltsz.: R.99.1.4.*) Szürke színű, ívelt profilú, széles, vízszintesen kihajló peremű tálka.

1. kép 5. (*Ltsz.: R.99.1.5.*) Gömbös testű, széles szájú szürke fazék, kihajló egyenes peremű, nyakán széles bekarcolt hullámvonal, alatta körbefutó egyenes vonal.

1. kép 6. (*Ltsz.: R.99.1.6.*) Szürke, ívelt peremű fedő.

2. kép 1. (*Ltsz.: R.99.1.10.*) Barna, foltokban feketére égett firmamécses, alján FRONTO felirattal, töredékes.

2. kép 2. (*Ltsz.: R.99.1.11.*) Szürke, csillámos soványítású, hengeres nyakú edény töredéke, kiszélesedő peremrészén körbefutó két karcolt horony.

2. kép 3. (*Ltsz.: R.99.1.9.*) Világosszürke ívelt peremű fedőtöredék.

2. kép 4. (*Ltsz.: R.99.1.8.*) Világosszürke, foltosan égett kihajló, egyenes peremű fazék, gömbös testű, vállán körbefutó két bekarcolt keskeny vonal.

2. kép 5. (*Ltsz.: R.99.1.7.*) Sötétszürke, csillámos soványítású, vékony falú fazék kihajló peremmel, nyaka alatt két horonnyal.

2. kép 6. (*Ltsz.: R.99.1.13.*) Vöröses színű, vastag falú, talpgyűrűs nagyméretű edény talptöredéke.

3. kép 1., 2., 4., 5. (*Ltsz.: R.99.1.14.*) Csillámos soványítású, szürke, vastag falú (valószínűleg fazék) oldaltöredékei.

3. kép 3., 6., 8., 14. (*Ltsz.: R.99.1.12.*) Világosszürke talp és oldaltöredékek.

3. kép 7., 10., 13. (*Ltsz.: R.99.1.16.*) Vöröses színű, kívül vörösre festett oldaltöredékek.

3. kép 9., 11., 12., 15. (*Ltsz.: R.99.1.17.*) Vöröses anyagú, kívül vörösre festett, vékony falú, gömbös testű edény oldaltöredékei.

A leletanyag értékelése

Mivel a leletek nem feltárás eredményeképpen kerültek a múzeumba, így csupán feltételezések alapján lehet kiszűrni, hogy mely darabok tartozhattak a temetkezéshez, és melyek kerültek ki a betöltésből. Talán nem tévedek nagyot, ha az előbbi csoportba az I. és II. táblákon közölt, viszonylag épen megmaradt kerámiát sorolom.

A firmamécses (2. kép 1.) Loeschecke X., Iványi-nál pedig XVII. típusnak felel meg. Leginkább a XVIII. kép 5. számú darabja áll a miénkhez közel, bár a dunaszekcsői töredékes. Készítését az aquincumi⁵ párhuzamok alapján Iványi az 1. század végétől a 3. század ele-

Fig. 1. 2. (*Inv. no: R.99.1.2.*) A reddish bowl of Dr. 37 shape. The rim slightly thickens. It has a foot ring, and a long palm-leave ornament stamped in an inverse V-shape runs round on the belly between two grooves. Some fragments got strongly burnt after the vessel had broken.

Fig. 1. 3. (*Inv. no: R.99.1.3.*) A brownish red bowl with ringed neck and red paint on the rim and the interior surface. It has a stressed carination, the lower part is inverted and ends in a foot ring.

Fig. 1. 4. (*Inv.no. R.99.1.4.*) A small grey wall with an arched profile and a broad, horizontally outverted rim.

Fig. 1. 5. (*Inv.no.: R.99.1.5.*) A grey, globular pot with a wide mouth. The outverted rim is straight. There is a broad incised wavy line on the neck and a straight line running around under it.

Fig. 1. 6. (*Inv.no.: R.99.1.6.*) A grey lid with an arched rim.

Fig. 2. 1. (*Inv.no.: R.99.1.10.*) A brown firma lamp burnt to a black colour in spots. The inscription FRONTO can be seen on the bottom. Fragmentary.

Fig. 2. 2. (*Inv.no.: R.99.1.11.*) The fragment of a grey vessel with a cylindrical neck made of micaceous clay. There are two incised grooves running round the broadening rim part.

Fig. 2. 3. (*Inv.no.: R.99.1.9.*) The fragment of a light grey lid with an arched rim.

Fig. 2. 4. (*Inv.no.: R.99.1.8.*) A light grey pot, which became spotty during baking. The outverted rim is straight, the body is globular, there are two narrow incised lines running round on the shoulder.

Fig. 2. 5. (*Inv.no.: R.99.1.7.*) A dark grey, thin-walled pot made of micaceous clay. The rim is outverted and there are two grooves under the neck.

Fig. 2. 6. (*Inv.no.: R.99.1.13.*) The bottom fragment of a thick-walled, large reddish vessel with a foot-ring.

Fig. 3. 1., 2., 4., 5. (*Inv.no.: R.99.1.14.*) Thick, grey wall fragments made from micaceous clay (probably from pots).

Fig. 3. 3., 6., 8., 14. (*Inv.no.: R.99.1.12.*) A light grey foot and wall fragments.

Fig. 3. 7., 10., 13. (*Inv.no.: R.99.1.16.*) Reddish wall fragments painted red on the exterior.

Fig. 3. 9., 11., 12., 15. (*Inv.no.: R.99.1.17.*) Wall fragments of a thin-walled, reddish, globular vessel. The exterior surface is painted red.

Evaluation of the finds

Since the finds did not come from excavations, we can only judge which pieces belonged to the burial and which came from the filling. Perhaps I am right to suggest that the relatively entire vessels in tables I and II came from the grave.

The firma lamp (Fig. 2. 1) matches Loeschecke's type X and Iványi's type XVII. Item 5 in table XVIII seems to be the closest analogue to our one, although the one from Dunaszekcső is fragmentary. Iványi dated the type, based on analogues from Aquincum⁵ from the end of the 1st

5 Az aquincumi darabokat sírmellékletként említi Iványi Dóra.

5 Dóra Iványi mentioned the Aquincum items as grave furniture.

jéig datálja.⁶ A bélyeg a XCI. kép 57. számú ábráján közölte mutat leginkább rokonságot. Csupán annyi eltéréssel, hogy az utolsó „O” kisebb méretű mint a többi betű. Az analógia alapjául szolgálnak a betűk háromszögben kiszélesedő végei. Az egyébként formailag azonosat, de bélyegében kissé eltérő (a FRONTO alatti sorban még egy F is szerepel) közölnek táci leőhelyről is, datálását itt 2. század második felében határozta meg.⁷

A három, fazékként meghatározott edény közül az 1. kép 5. és a 2. kép 4. számú tarthatjuk urnának, míg a vékonyabb falú, keskenyebb szájú valóban fazék lehetett (2. kép 5.). Mindkét urnatípus általánosan elterjedt, mind formáját, mind anyagát, díszítését tekintve. Az I. kép 5. számú edény nemcsak temetkezésekből, hanem fazekasműhelyből is ismert.⁸ A hullámvonal-díszes fazék kelta örökségként nemcsak a Gellérthegy-tabáni, hanem a balatonfűzfői kemencék anyagában is megtalálható.⁹ Temetkezésekből Savariából a Rumi útról¹⁰, és Solymárról is ismerünk hasonlókat.¹¹ Másik urnánk tömegesen került elő a solymári anyagban.¹² Mindkét forma a 2. század első felétől használatos, s leginkább a század vége, következő század első fele adja a záródátumot. Mivel a leletek között két fedő is került elő, a II. kép 3. számmal jelzett az 1. kép 5. számú urnáját, míg az 1. kép 6. számú a 2. kép 4. urnáját takarhatta a méretei alapján.

A tálak közül a legnagyobb (1. kép 3. számú) darab formáját tekintve erős kelta hatást mutat, amit a vörös festék csak megerősít. Balatonfűzfőről két töredék ismert, Brigetióból festett párhuzamról tudunk¹³, és a forma gyakori a Gellérthegy-tabáni anyagban is.¹⁴ Az I. kép 4. számú kisméretű darab tipikusan sírkerámia. Szélesebb peremű, és méretben nagyobb darabokat is ismerünk.¹⁵ Kora a 2. századra tehető.

century to the beginning of the 3rd century.⁶ The stamp seems to be the closest to the one published in fig. 57 on Fig. XCI. The only difference is that the final letter “O” is smaller than the rest of the letters. The widening terminals of the characters provide the analogous traits. A morphologically identical item with a somewhat different stamp (there is one more F under the FRONTO inscription) was published from the Tác site, where it was dated from the second half of the 2nd century.⁷

From the three vessels identified as pots, items Fig. 1. 5 and Fig. 2. 4 can be considered as urns, while the thin-walled item with a narrower rim could really function as a pot (Fig. 2. 5). Both urn types were common ones regarding either their shapes or the raw material or the ornaments. The vessel illustrated in Fig. 1. 5 is known not only from burials but also from a potter's workshop.⁸ Pots with a wavy ornament were found as a Celtic heritage in the material recovered from the ovens at Gellérthegy-Tabán and also at Balatonfűzfő.⁹ Similar ones were found in burials in the Rumi street in Savaria¹⁰ and in Solymár.¹¹ The other urn type was found in masses in the Solymár material.¹² Both forms were used from the first half of the 2nd century until the end of the century and the first half of the next century. Since two lids were also found among the finds, item 3 in Fig. 2. must have covered the urn in Fig. 1. 5, while the item Fig. 1. 6 could cover the urn illustrated in Fig. 2. 4, as suggested by the measurements.

The largest of the bowls (Fig. 1. 3) shows a strong Celtic influence in its shape, which is supported by the reddish paint. Two fragments are known from Balatonfűzfő, a painted analogue is known from Brigetio,¹³ and the shape frequently occurs in the material of the Gellérthegy-Tabán site.¹⁴ The small item Fig. 1. 4 is a characteristic burial pottery. We know larger items with wider rims.¹⁵ They are dated from the 2nd century.

- 6 D. IVÁNYI: Die Pannonischen Lampen Diss. Pann. Ser. II. Nr. 2. 1935. 15–19.
 7 Instrumenta inscripta latina. Ausstellungskatalog Pécs 1991. 91. Zsidi P. meghatározása.
 8 PARRAGI GY.: Kora császárkori fazekasműhely Óbudán. ArchÉrt 98/1971. 60–79. 14 kép 12, és 17 kép 1.
 9 H. KELEMEN M.: Római kori fazekaskemencék Balatonfűzfőn. VMMK 15/1980. 49–68. 57.
 10 BUÓCZ T.: Kora római sírok Szombathely Rumi úton. ArchÉrt 88/1961. 219. A XI. sír anyagában 6. kép.
 11 KOCZTUR É.: Kora császárkori temető Solymáron. Studia Comitatus 21. 1991. 173–335.
 12 5., 25., 26. sírok (KOCZTUR 1991.)
 13 BÓNIS É.: A császár kori edénművesség termékei Pannóniában. Diss. Pann. Ser. II. Nr. 20. 1942. XXI. tábla 20., valamint BÓNIS É.: A brigetói katonaváros fazekastelepei. FolArch XXVI./1975. 71–91. 7. ábra 3., 10. ábra 12., 13.
 14 É. B. BÓNIS: Die Späteltische Siedlung Gellérthegy-Tabán in Budapest. ArchHung XLVII
 15 Pl.: Solymárról (11., 86. sír), Szombathelyről (1. sír), de Bónisnál is megtaláljuk XXI. tábla 47. Magyarszerdahelyen a 44. sírban volt hasonló, ezt a szerző kissé korábbra, talán 1. sz. végére – 2. sz. elejére datálja. HORVÁTH LÁSZLÓ: A magyarszerdahelyi kelta és római temető. Zalai Gyűjtemény 14/1979.

- 6 D. IVÁNYI: Die Pannonischen Lampen Diss. Pann. Ser. II. Nr. 2.1935. 15–19.
 7 Instrumenta inscripta latina. Ausstellungskatalog Pécs 1991. 91. Identified by P. Zsidi.
 8 PARRAGI, GY.: Kora császárkori fazekasműhely Óbudán. ArchÉrt 98/1971. 60–79. Fig. 14 12, and fig. 17. 1.
 9 H. KELEMEN M.: Római kori fazekaskemencék Balatonfűzfőn. VMMK 15/1980. 49–68. 57.
 10 BUÓCZ T.: Korarómai sírok Szombathely Rumi úton. ArchÉrt 88/1961. 219. In the material of grave no. XI, fig. 6.
 11 KOCZTUR É.: Kora császárkori temető Solymáron. Studia Comitatus 21. 1991. 173–335.
 12 Graves nos. 5, 25 and 26. (KOCZTUR 1991.)
 13 BÓNIS É.: A császár kori edénművesség termékei Pannóniában. Diss. Pann. Ser. II. Nr. 20. 1942. Plate XXI. 20., and BÓNIS É.: A brigetói katonaváros fazekastelepei. FolArch XXVI./1975. 71–91. fig. 7. 3, fig. 10. 12, 13.
 14 É. B. BÓNIS: Die Späteltische Siedlung Gellérthegy-Tabán in Budapest. ArchHung XLVII
 15 E.g. from Solymár (graves nos. 11 and 86) and Szombathely (grave no. 1), and it can also be found at Bónis, plate XXI. 47. A similar one was found in grave no. 44 at Magyarszerdahely, which was dated to a somewhat earlier period, perhaps the end of the 1st and the beginning of the 2nd centuries. HORVÁTH LÁSZLÓ: A magyarszerdahelyi kelta és római temető. Zalai Gyűjtemény 14/1979.

A leletanyag legérdekesebb darabja a pecsételt díszű tálka (1. kép 1. számmal jelzett). Az 5,5–6 cm hosszú bepecsételt fogaskarcolt pálmalevél dísz az edény leginkább gömbölyű felületén fut körbe. Emiatt a pecsételő nem mindenütt feküdt fel a felületre, és néhány helyen nem lett szimmetrikus a két oldala sem. Úgy tűnik, hogy inkább sima felület díszítésére volt alkalmas. A fordított V formák viszont egyenletesen, pontosan elosztva helyezkednek el a felületen. Párhuzamát a hazai pecsételt kerámiaanyagban csupán egyetlen helyen találtam meg (5. kép a. és b.).¹⁶ Bia-Herceghalom lelőhelyen két töredék hasonló fogaskarcolt díszű, és a tálka formája is megegyezik a dunaszekcsőiével.¹⁷ Ezek azonban nem temetkezésből kerültek elő, hanem gödöranyagból (a publikációban I. tábla 7. és II. tábla 1., itt 4. kép a. és b.). Viszonylag pontosan datálhatóak, mert ugyaninnen a 2. század elejére keltezhető terra sigillátát határozott meg az ásató. Ezt az objektumot egy 3. század eleji terra sigillátá által keltezett árok vágta át. Így a herceghalmi, és vele a dunaszekcsői pecsételt tálka is a 2. század eleje 3. század eleje közötti időben készülhetett.

A kutatás a pecsételt kerámiát korábban két, egy Ny-i és egy K-i csoportra különítette el.¹⁸ Maróti Éva több központot is megjelöl. A Dráva–Száva közti területen Siscia, Nyugat-Pannóniában Savaria, északon Brigetio és Aquincum lehettek a fontosabb központok, lelőhelyünkhöz legközelebb azonban a gorsiumi műhely fekszik.¹⁹

A temetkezésről összegzésképpen elmondható, hogy valószínűleg kettős urnasír lehetett. Erre utal a két urna fedővel, a két Dr. 37. formájú tálka. A máglyára a két tálkát, és a mécsest helyezték, amelyek a legértékesebb mellékletei lehettek a sírnak. Ezek a tűzben széttörték, darabjaik különböző színűre égtek. Ugyanitt a sírhalmok földjében szép számmal található apró kerámiatöredék, ahogy a zalalövői halomsírok közlésekor Müller Róbert hasonló megfigyelésről írt.²⁰ A másik két tálon nem lehetett megfigyelni égésnyomokat, ezek tehát nem a máglyára, hanem már a sírba kerülhettek. A datálást megkönnyítette, hogy a leletek nagyjából zárt időintervallumra utalnak, még az általánosan elterjedt, gyakori

The most interesting item in the find material is the small bowl with stamped ornament (Fig. 1. 1). The 5.56 cm long stamped indented-incised palm leaf ornament runs round on the most globular part of the vessel. The seal could not always uniformly cover the surface and sometimes the two sides became asymmetrical. It seems that the seal was more suitable to be used on flat surfaces. The inverted V-shapes, however, are distributed uniformly and regularly on the surface. I could find just a single analogue in the Hungarian material with stamped ornaments.¹⁶ (Fig. 5 a and b). Two fragments with similar indented-incised ornaments were found at Bia-Herceghalom, and even the shape of the small bowl was identical to the one from Dunaszekcső.¹⁷ They, however, did not come from a burial but from a pit (in the publication Plate I. 7 and Plate II. 1; here: fig. 4 a and b). They can be dated relatively precisely since the archaeologist identified a Samian ware dated from the 2nd century in the same pit. The feature was intersected by a trench dated with the help of a Samian ware from the beginning of the 3rd century. So the stamped bowl from Herceghalom, and also the one from Dunaszekcső, can be dated from between the beginning of the 2nd century and the beginning of the 3rd century.

Research used to divide the stamped pottery into a western and an eastern group.¹⁸ Éva Maróti pointed out several centres. The most important ones could work in Siscia between the Drava and the Sava, in Savaria in Pannonia, and in Brigetio and Aquincum in the northern territories. The workshop of Gorsium is the closest to our site.¹⁹

In conclusion we can state about the burial that it must have been a double urn grave. This is suggested by the two urns with lids and the two small bowls of Dr. 37 shapes. The two bowls and the lamp, the most valuable items of the grave furniture, were put on the pyre. They broke in the fire and the fragments burnt to various colours. Many small pottery fragments were found in the earth that filled in the grave, as Róbert Müller reported a similar phenomenon in the publication of the Zalalövő burial mounds.²⁰ No traces of burning could be observed on the other two bowls, so they were not put on the pyre, they were placed directly into the grave. Dating was facilitated by the fact that

16 Igaz ugyan, hogy gömbös tálakon a fogaskarcolt dísz gyakori U alakban, illetve rövid hosszúságú pálmalevél alakban, a szekcsői darab azonban ezektől igen eltér (pl. Adony: BARKÓCZI-É. BÓNIS: Das frühromische Lager und die Wohnsiedlung von Adony. ActaArchHung. 4./1954. Abb. 19.1., 27.1.).

17 MARÓTI É.: Római kori pecsételt díszű edénytöredékek Pest megyéből. Studia Comitatus 17/1985. 97–158. 4/2. szám alatt közölt töredékek. A biai anyag: 97–100.

18 H. KELEMEN Márta véleménye szerint a Dr. 37. tálak főként a tartomány K-i részén jellemzők, és dél-gall formát utánoznak. Több műhely létét feltételezi (Aquincum, Brigetio, Poetovio). KELEMEN 1980. 56–57.

19 MARÓTI 1985. 377–384. Bár a táci leletközlésekben a dunaszekcsői kerámia párhuzamait nem találtam.

20 MÜLLER R.: A zalalövői császár kori tumulusok. ArchÉrt 98/1971. 3–23. 15.

16 It is true that indented-incised ornaments are frequent on globular vessels in a U-shape or in the form of short, elongated palm leaves, the Szekcső item, however, is different (e.g. Adony: BARKÓCZI-É. BÓNIS: Das frühromische Lager und die Wohnsiedlung von Adony ActaArchHung. 4./1954. Abb. 19.1, 27.1).

17 MARÓTI É.: Római kori pecsételt díszű edénytöredékek Pest megyéből Studia Comitatus 17/1985. 97–158. Fragments published under no. 4/2. The Bia material: 97–100.

18 ACCORDING TO MÁRTA H. KELEMEN, the Dr. 37 bowls were characteristic mainly in the eastern part of the province, and they copied Gallic forms. She supposes the existence of several workshops (Aquincum, Brigetio, Poetovio). KELEMEN 1980. 56–57.

19 MARÓTI 1985. 377–384. However, I could not find analogues to the Dunaszekcső pottery in the publication of the TÁC material.

20 MÜLLER R.: A zalalövői császárkori tumulusok. ArchÉrt 98/1971. 3–23. 15.

darabok is. Így a temetkezés korát a 2. század második felére, esetleg legvégére keltezzük. Az együttes összetételét tekintve a szokásos képtől (urna, fedő, tálka, tál, korsó) csupán a korsó hiányával mutat eltérést.

Bár egyetlen sír leletanyaga nem lehet alkalmas messzemenő következtetés levonására, mégis olyan jellegzetes, ritkán előforduló pecsételt edény került elő, ami néhány feltételezést megenged.

Az első feltevés a kelet-pannóniai urnatemetkezések használatának időpontjára vonatkozik. Megerősíti, hogy a 2. század folyamán még ezt a rítust nem teljesen váltotta fel a szórt hamvas temetkezés.²¹ A közel egykorú temetőkből megjelenik (Solymár 155. sírból 9 szórt hamvas, 73 urasíros)²², illetve átveszi az urnás temetkezés helyét a szórt hamvas (Aquincum-Aranyhegyi-árok 260 temetkezéséből csupán 3 volt urnasír)²³.

A másik feltevés a település kapcsolatrendszerére vonatkozik. A legkorábbi római betelepülés bizonyítékként Lugióból Claudius-, Flavius-kori itáliai sigillátát említ a szakirodalom.²⁴ Ezt a kerámia csoportot Gábler Dénes a megszálló pannóniai katonasággal hozza kapcsolatba. Ez a települést D-ről érő hatások meglétét bizonyítja az 1. század folyamán. A 2. század közepi temetkezésünk anyaga inkább északi (Aquincum környéke, esetleg Gorsium) irány felé mutat. Elképzelhető, hogy Lugio erre az időre tudott bekapcsolódni a Dunán meginduló élénk kereskedelembé a provincia északi kerámia központjaival. Mindezen kérdések pontosabb tisztázásához természetesen további kutatásokra lenne szükség.

the finds came approximately from the same closed interval, even the most common, frequently occurring items. So the burial can be dated from the second half of the 2nd century, perhaps from the very end of the century. Concerning the composition of the assemblage, only the lack of a jug shows divergence from the usual composition (urn, lid, small bowl, bowl, jug).

Although the material of a single grave is not sufficient to draw far-fetched conclusions, it contained such a characteristic, rare stamped vessel that permits some suppositions.

The first one regards the dating of urn graves in Eastern Pannonia. It supports that this rite was not totally replaced by burials with scattered ashes in the 2nd century.²¹ It appeared in the contemporary cemeteries (nine of the 155 graves in Solymár had scattered ashes, 73 were urn graves)²² or replaced the urn graves (only 3 of the 260 burials in Aquincum-Aranyhegyi árok were urn graves).²³

The other supposition is related to the contact system of the settlement. Technical literature mentions Italian Samian wares from the Claudian and Flavian periods from Lugio as proofs of the earliest Roman settlement.²⁴ Dénes Gabler associated this pottery group with the invading Pannonian army. This proves the existence of southern impacts in the settlement in the 1st century. The material of our burial dated from the middle of the 2nd century rather points to the north (Aquincum environs or perhaps Gorsium). It is possible that by that time Lugio had succeeded in joining in the vivid commerce on the Danube with the north-eastern ceramic centres of the province. To clarify all these problems, however, more research is needed.

21 Urnasír voltát leletünknek az indokolhatja, hogy az alaposan átvizsgált területől egyetlen csontdarab sem került elő, és a megtaláló sem emlékezett ilyenre. Szórt hamvas temetkezésnél nagyobb eséllyel találtunk volna ilyeneket.

22 KOCZTUR 1991. 172.

23 Pannónia régészeti kézikönyve (szerk.: Mócsy A. – Fitz J. – Lőrincz B.) 1990. 244.

24 GABLER D.: Pannónia megszállásának kérdése az itáliai terra sigillaták tükrében ArchÉrt 106/1979. 199–217., 211–213. és 4. sz. térkép, és Visy 2000. 98.

21 Not a single piece of bone was found on the site, either by the informer or by us despite the thorough search. This supports our view that the finds came from an urn grave since there would have been a greater chance of finding bones if the ashes had been scattered.

22 KOCZTUR 1991. 172

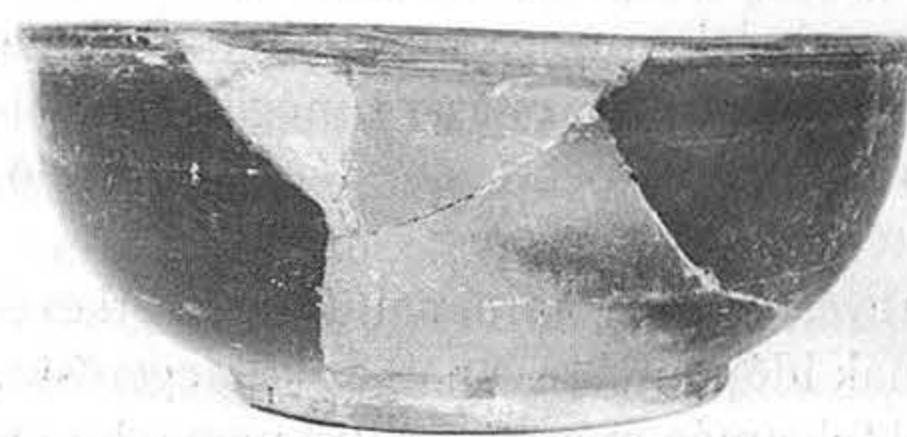
23 Pannónia régészeti kézikönyve (eds: Mócsy A. – Fitz J. – Lőrincz B.) 1990. 244.

24 GABLER D.: Pannónia megszállásának kérdése az itáliai terra sigillaták tükrében ArchÉrt 106/1979. 199–217, 211–213 and map no. 4, and Visy 2000. 98.

1

2

3

5

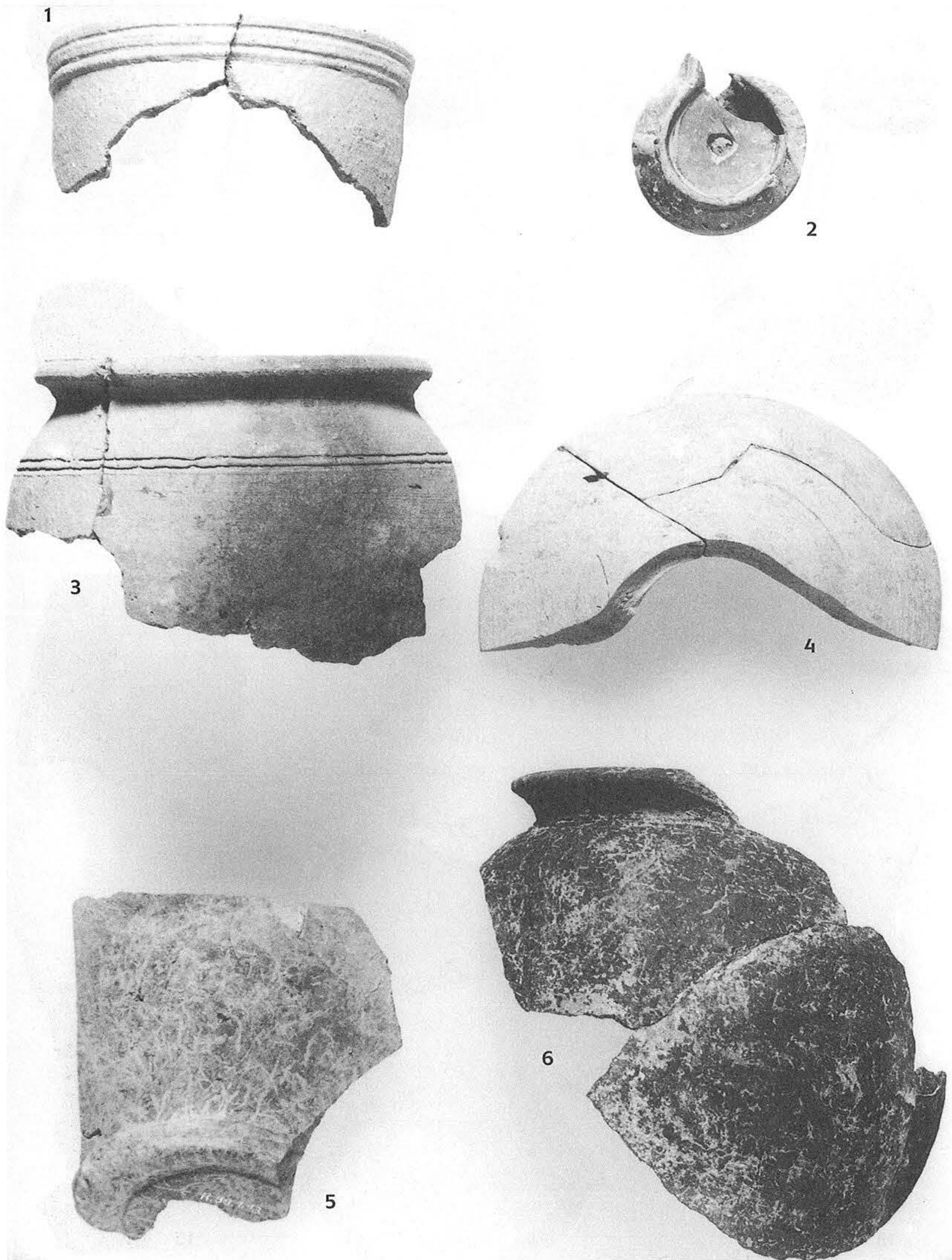
4

6

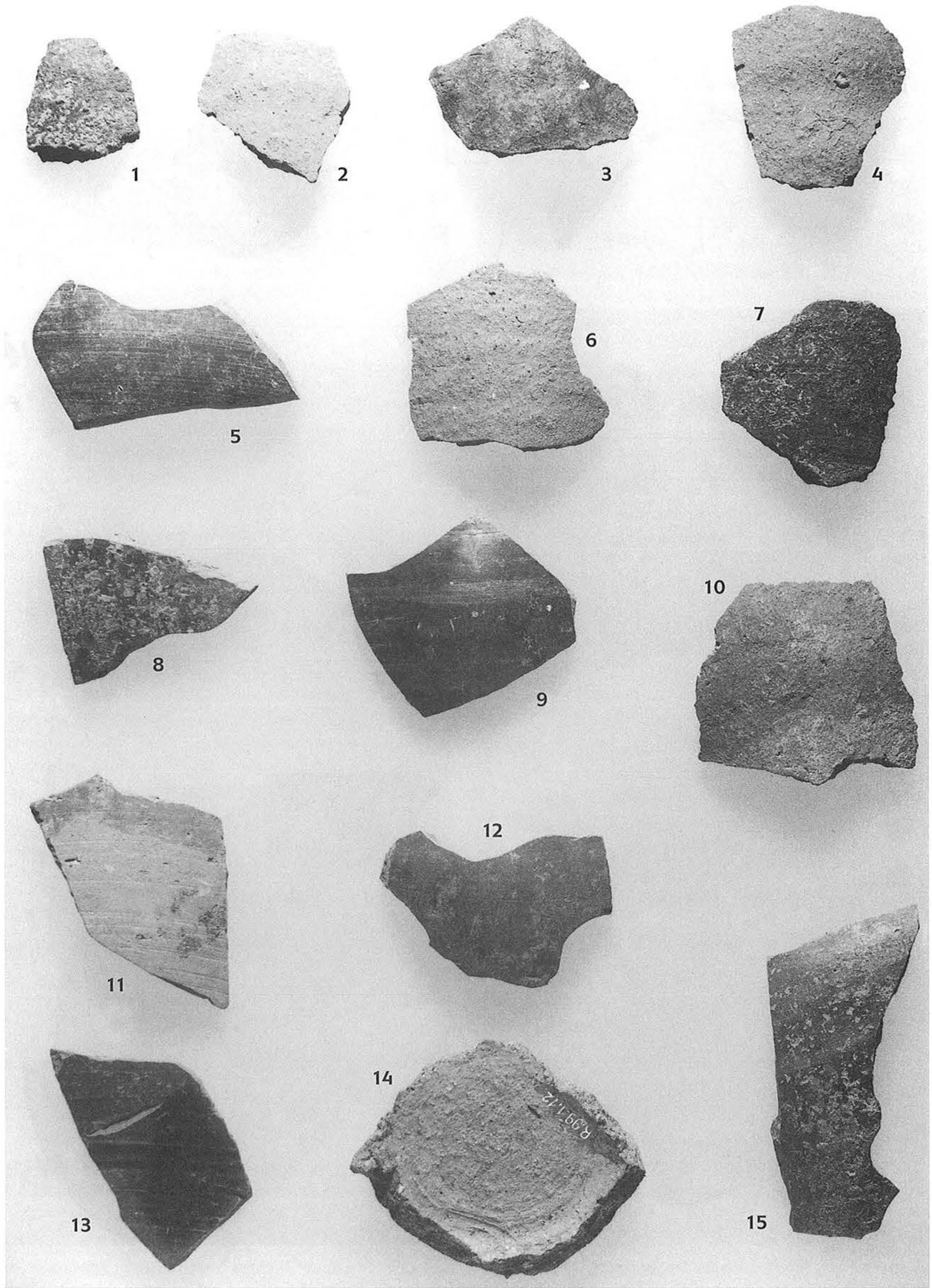
1. kép
Fig. 1

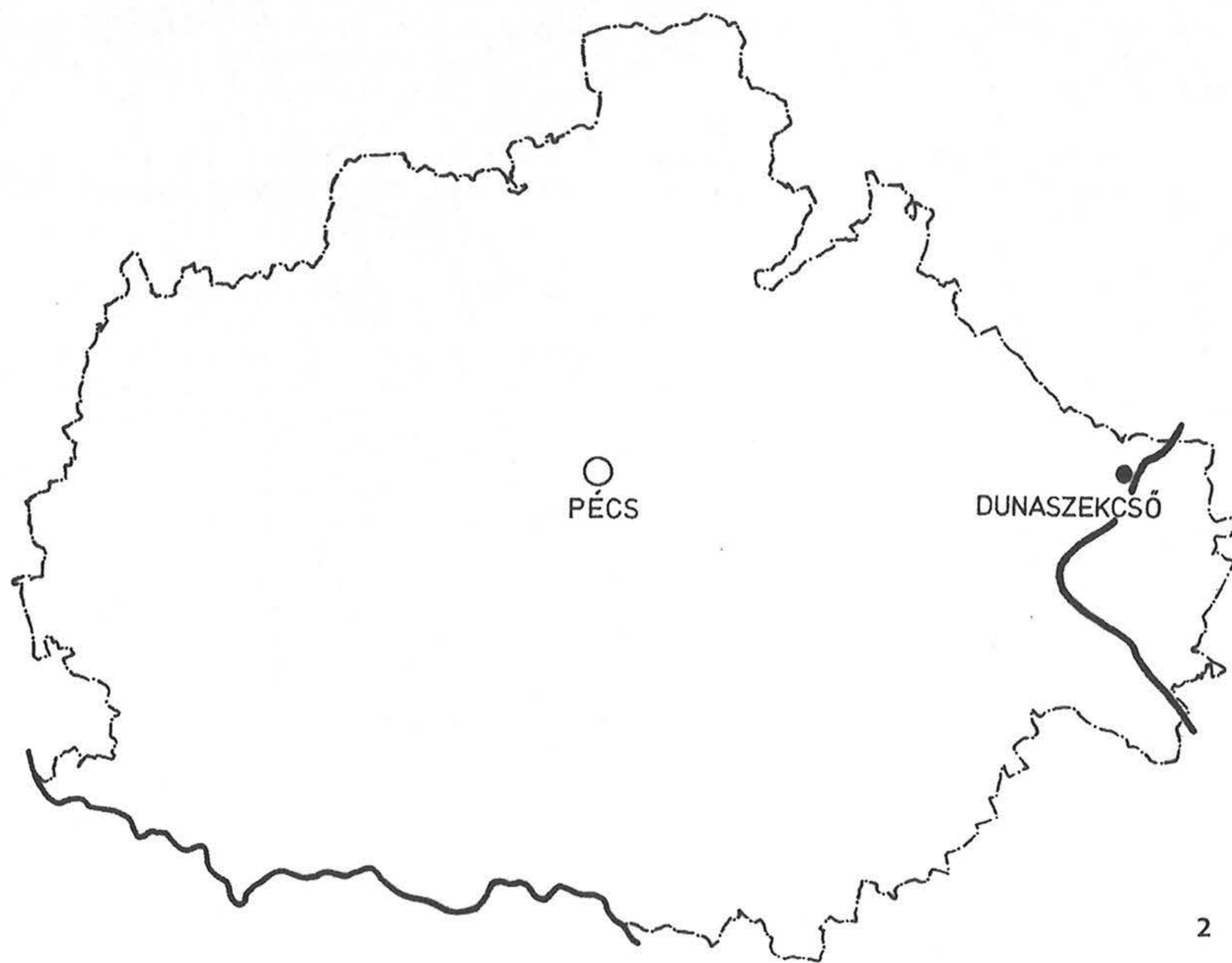
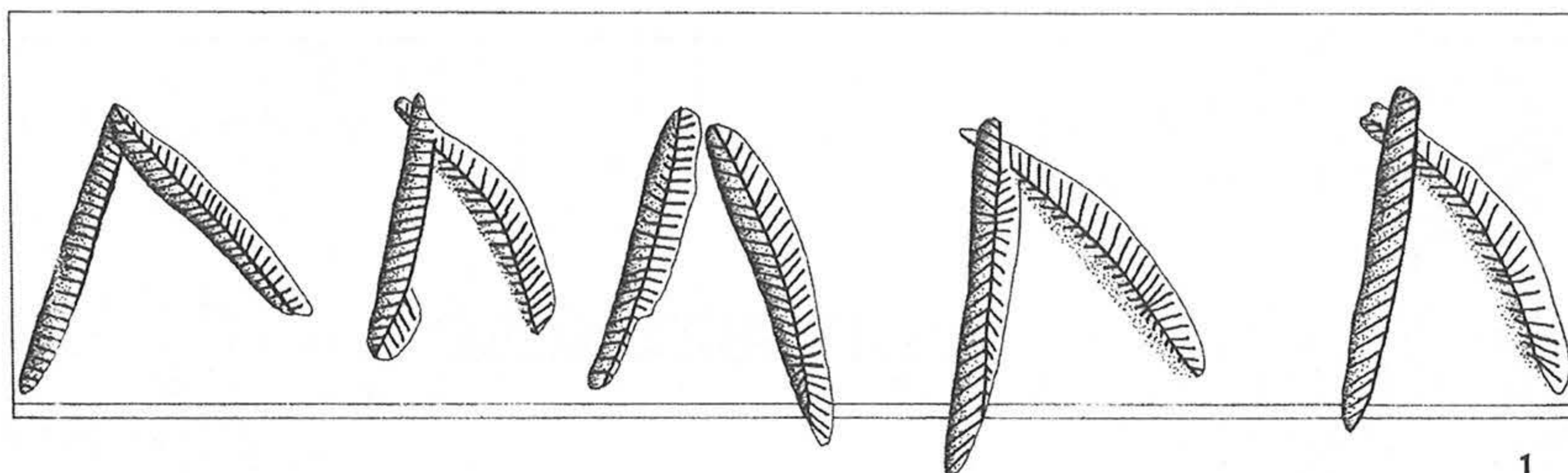
2. kép
Fig. 2

3. kép
Fig. 3

4. kép: 1. Bepecsételt fogaskarcolt pálmalevöldísz az 1. sz. edényről.

2. Dunaszekcső Baranya megyében.

Fig. 4: 1. Stamped dent-incised palm leaf ornament on vessel no. 1.

2. Dunaszekcső in Baranya county